

МЕДИЦИНСКО СПИСАНИЕ

ИЗДАВА

ВАРНЕНСКОТО МЕДИЦИНСКО ДРУЖЕСТВО.

Излиза на 1, 10 и 20 число сѣки мѣсець.

ЦѢНАТА ЗА ГОДИНА

Въ БѢЛГАРИЯ 8 ЛЕВА

Въ СТРАНСТВО 8½ « зЛАТНИ

ПОДПИСКИ СЕ ПРИЕМАТЪ

ВЪ РЕДАКЦИЈАТА НА

«Медицинско Списание», Варна.

СЪДЪРЖАНИЕ: *Интересенъ болень. — Умственото пресилване. — Първата помощъ при нещастни случаи.*

Интересенъ болень.

Човѣкъ за болѣстѣта на когото по извѣстни причини съ напрегнато внимание слѣди цѣлия политическия миръ е германския наслѣдния принцъ, Фридрихъ-Вилгелмъ, роденъ на 18 Октомврий 1831, зетя на английската кралица и предполагаемия тестъ на нашия князь, Александръ I. Но насъ ни интересува не политическата страна на този болень, а свойството на неговата болѣсть, диагностиката на която представляваше голѣми мъчности, а отъ друга страна и това обстоятелство че и най знаменититѣ свѣтила на медицината въ Германия не се рѣшиха да взематъ върху себе си отговорността за операцията, а повибаха отъ Англия знаменития специалистъ по гърловитѣ болѣсти, Д-ра Макензи. Отъ нѣколко години насамъ германския наслѣденъ принцъ ходеше да се цѣри въ разни мѣста отъ пресипналость на гласъ. Този година той дойде въ Емсъ и се върна отъ тамъ безъ да му помогнатъ нѣщо тамошнитѣ води, тѣй щото на борсата се распространиха тревожни из-

вѣстия че наследния принцъ има неизцѣрима болѣсть, ракъ на грѣклана и ченему трѣбва да му се извади съвършенно грѣклана, или въ найблагоприятния случай да се отвори гърлото, т. е. да се направи трахеотомия, и отъ тамъ да се извади злокачествената опухоль. Хирургъ Макензи и изслѣдва болния, пристѣпи, въ присѣтственото професори къмъ изважда на нѣколко германски иието на опухольта, която по сетиѣ се предаде за анализъ на единъ отъ основателитѣ на патологическата анатомия Вирхован този послѣдния намѣри че нищо злокачественно въ това подугие нѣма, а е просто полипъ, макаръ и поголѣмъ отъ колкото онзи който е билъ вече изваденъ веднажъ отъ гърлото на болния. Операцията се направи презъ устата, така щото гласъ е съвършенно съхраненъ и не е станало нужда де се отвори грѣклана отвънъ. Сега се надѣватъ че наследния принцъ ще оздравѣе съвсѣмъ, разбира се ако не стане рецидивъ, т. е. ако не се появи на друго мѣсто грѣклана пакъ новъ единъ полипъ. Има прочее мнѣние че даже рака на грѣклана не е сравнително толкова опасенъ колкото рака на другитѣ мѣста. Тѣй въ архивата на Лаугенбека има съобщенъ единъ случай, доложенъ отъ единъ професоръ на Ларингоскопията въ конгресса на хирургитѣ въ Берлинъ миналата година за една операция направена върху 75 годишенъ старецъ. Той имаше ракъ, отъ голѣмината на бобово зърно, на грѣклана. Операцията му се направи презъ устата и грѣклана продължаваше послѣ да функционира както и попереди.

Азъ лично видѣхъ у професора (Krönlein) Крөнлейна, въ хирургическата клиника въ Цюрихъ слѣдующий случай: на Априлий 1886 год. въ неговата клиника се представи една 35 годишна жена съ страшно стѣснено дихание, съвършенно посинѣла. Той ѝ изслѣдва гърлото съ ларингоскопъ и видѣ тамъ язви (ulcerations) които покривахе едната отъ гласнитѣ свързки и бѣха предизвикали отежъ на двѣтѣ свързки. до толкова силенъ, че отверстието за гласа бѣше почти съвършенно запушено. Крөнлейнъ тури диагностика за туберкулозна язва и направи трахеотомия като *indicatio vitalis*, т. е. за да продължи днитѣ на болната. Обаче тази послѣдната не умрѣ, отека спад-

на и тя си излѣзе отъ болницата, като дишеше повече презъ откритието въ дихателното гърло. Кждѣ мѣсяцъ Януарий 1887. г. тя пакъ дойде въ болницата, да се оплаче че ѝ стана по лошо. Повторно изслѣждане, при което се намѣри че и двѣтъ гласни свързки се излѣдени, а сжщо и слизистата ципа по долу. Крѳнлейнъ отрѣза едно парче отъ улсерираното мѣсто което се призна отъ професора Клебса, Klebs е професоръ на патологическата анатомия, за ракъ. Предъ видъ на това на Крѳнлейна не оставаше друго, освѣнъ да извади грѣклана съвършено. Съ съгласието на болната и при пазеннето на всичкитѣ антисептически мѣрки Крѳнлейнъ извади грѣклана, който и ни показа намъ и ние имахме случай да видимъ че отъ него нищо не остана, всичко бѣше излѣдено. Помежду грѣклана и глѣтката той напълни цѣлото пространство съ подоформова марля, като турѣ тамъ цѣли парчета, а презъ носа прекара въ глѣтката една зонда и я прикрѣпи отвънъ съ бинтове. Презъ тази зона болната я храниха, а дишеше тя презъ откритието направено по преди въ дихателното гърло, по ниско отъ оперираното мѣсто. Подиръ това нѣколко пжти правиха на болната превързки въ нашето присѣствие, и я храниха при насъ. Ти отъ день на день се оправяше и ставаше по червена, само едно я мжчеше, съвършенното отсъствие на гласъ. Крѳнлейнъ ѝ се обѣща да ѝ направи единъ апаратъ за говоренне, и дѣйствиелно той заръчи такъвъ. Въ единъ день я доведоха въ аудиторията и въ присѣствието на многобройнитѣ слушатели направиха опитване съ този апаратъ. По онова време той още не бѣше усъвършенствуванъ, но все таки като туряше апарата въ празното пространство, което понапредъ занимаваше грѣклана и закриваше съ прѣститѣ външното искусствено откритие болната произнасяше не само отдѣлни звукове, но повтаряше цѣли думи които ѝ казваше професоръ Крѳнлейнъ. Звукъ бѣше металчески, разбира се, но съвършено чистъ и ясенъ, тъй щото се чуваше на доста далечно разстояние. Болната бѣше доволна, засмѣяна, особно като ѝ казваше Крѳнлейнъ че ще ѝ заръчи сребъренъ апаратъ. Подобни операции на изваждането

на гръклана се рѣдки, а още по рѣдки се сполукитѣ при тази операция, защото освѣнѣ другитѣ опасности, най голѣмата е за кръвотечението, при което кръвта може да попадне въ дихателното гърло и да причини моментална смъртъ.

Д-ръ А. Головина.

Умственното пресилване.

Нѣма въпросъ, които да заслужава повече внимание на тия които се грижатъ съ величието и благодѣйствието на пародитѣ, отъ колкото важния въпросъ на умственното пресилване, на което отъ нѣколко години насамъ излагатъ дѣцата, като налагатъ на тѣхната грѣшка умствена способностъ смѣшан и претварени училищни програми.

На много пѣти азъ указахъ на опасността която послѣдва отъ несмилаемото натрупване, повечето пѣти, на безполезни познания, които твърдѣ на рѣдко сѣ способни да образуватъ здравото зърно, което ще трѣба да поникне и роди плодъ.

Дѣйствително, твърдѣ голѣма грѣшка е дѣто се мисли, отъ хора необикновени да се направя истински учени, и да се полагатъ голѣми усилия, въ единъ мозъкъ, които още не е достигналъ до степеня на развитието си и на пужната зрѣлостъ, да му се даватъ познания отъ науката, който познания даже по множеството си не могатъ методически да се распредѣлятъ, и които оставатъ връхъ мозъка преходни и лѣсно заличими впечатления.

По нѣкога сполучва се да се произведатъ малки чудеса; но какво остава отъ тия на които умственната способностъ, истѣщенна отъ пресилване, преждевременно ражда и огасва?

Мозъка на дѣтето и послѣдствено всичкия му организмъ прилича на тия малки дръвета които чрезъ усилені обработки даватъ плодъ нѣколко мѣсеци предъ обикновенното време.

Но слѣдъ това усилие, цвѣтущото дръвце увѣхва, и ако по случай не изсѣхне, то трѣба да се минатъ нѣколко години за да може пакъ да даде плодъ въ обикновеннитѣ условия.

За всичкитѣ тия неудобства се е говорило твърдѣ много, но види се, за нещастие, училищнитѣ програми пакъ се претварватъ по общото течение на работитѣ и като да се надире-варваме съ съсѣдитѣ си.

Печална необходимостъ за която съжалявамъ, и противъ която граммо викатъ най авторитетнитѣ учени.

*
* *

Игненическо Дружество, което отъ десетъ години насамъ, отвори една плодотворна брѣзда въ пѣтя на напредъка за всичко, тѣя година бѣше турило на конкурсъ тоя предметъ: «За умственното пресилване и за сѣдящия училищенъ животъ,

Много съчинения бидоха представени. На всичкитѣ заключението бѣше класнитѣ часове да се намалятъ, и да се остава по много време за гимнастическитѣ упражнения.

Неща да говоря за словата и за съчиненията на всичкитѣ, но ще повтора само словото на председателя на комиссията за конкурса, на Д-ра Патеръ членъ отъ медицинската парижска академия, които съ своята компетентностъ, и съ прѣлѣстността си като умористически литераторъ, удивително развива въ словото си, тоя толкова важенъ въпросъ.

Учения докторъ се изразява съ тия думи:

«Извѣстна Ви е поговорката, която казва че: Учителя отъ германското училище е спечелилъ битката при Садова, и послѣ битката при Седанъ. И то за това, защото нашитѣ дребнички солдати не познаваха географията, и за това не бѣха побѣдители. Ето поговорката.

И ето какъ тя ни добара въ сѣдящъ животъ и въ ум-ственно пресилване.

Ине се заловихме на работа и поискахме всичко да пре-образуваме, — всичко съ исклучение на администрацията, —

като почнемъ отъ войската дори до педагогията.

Въ педагогията, като почнешъ отъ най долнитѣ до най горнитѣ клосове, всичко биде претошено; прегледаха и особено увеличиха программитѣ на лицентѣ, тъй сѣщо и на първоначалнитѣ училища (бѣднитѣ дѣчица).

И отъ тогава насамъ всичкитѣ тия млади мозъци, се тѣпчатъ дори до умствена несмилаемостъ.

Ученитѣ и мислящитѣ много лесно сѣдятъ за другитѣ по себе си, и зематъ мѣрка за обикновеннитѣ умствени способности по свонитѣ отлични способности.

И наистина, тоя на когото мозъка е направенъ за да мисли, става му подобръ колкото повече мисли; гимнастиката на умственитѣ му способности е нужна за здравнето на мишцитѣ му. Додѣто напротивъ за другъ единъ, гимнастиката на мишцитѣ е необходима за здравнето на мозъка.

Първия се научва додѣто си играе; втория не се научва, даже и съ трудъ.

Нашитѣ преобразователи на университетитѣ види се че сѣ забравили това; тѣ изисквали повече отъ срѣднитѣ умствени способности, и най наче, не оставили достаточено време за движението, което е толкова необходимо за дѣтинството.

Вижете какво правятъ дѣцата кога излѣзятъ отъ училището. Едвамъ освободени отъ училищната тъмничка, тия малкитѣ затворници отъ съвременното общество правятъ двѣ нѣща съ голѣмо удоволствие: жадни за въздухъ, пространство и движение, тѣ тичатъ и викатъ, турятъ въ дѣйствиуваня всичкитѣ мишци на снагата си и тия на гъртана, инстинктивно протестиратъ противъ сѣдението и мълчанието на които сѣ ги учено осаждали.

Отъ тоя тѣхния нагонъ трѣба да се сѣтимъ че е вредително за здравнето да се оставятъ таа дълги часове мишцитѣ въ неподвижностъ а пакъ мозъка да се подложи на усиленни работи.

И то въ каква срѣда, въ едно пространство отъ немай вѣждъ стѣснено, дѣто въздуха скоро се разваля отъ грѣднитѣ испарения на дѣцата, и дѣто температурата, особно зимно

време, искусствено е повишена на тагъвъ градусъ, които е малко сходенъ съ здравето. Захващатъ още отъ дѣтинството имъ да ги учатъ какво нѣщо е кислорода, а пакъ не ги оставятъ да излѣзатъ внѣ и да дишатъ дѣдо Господивий кислородъ!

Сѣдението означава недѣйствиуването на мишцитѣ, още повече сѣденіе въ затворено мѣсто, дѣто чрезъ нечистий въздухъ дѣцата се тровятъ едни други.

Умственното пресипване, е мозъчно истѣщение, и то въ затворено мѣсто; човѣкъ не би можалъ да измисли друго на-трупуване повече заразено отъ болезнотворни причини. Но за щастіе организма на дѣцата има повече съпротивление отъ колкото не се отчаява.

При това много пропадватъ, лѣкаритѣ само за жалость това забѣлѣзватъ.

Прочее, лѣкаритѣ сж длѣжни да освѣтляватъ управителитѣ на учебнитѣ завѣденія, на които патриотическата ревность не държи всякоги точна смѣтка за силитѣ и особено за слабоститѣ, тѣй сжщо и за необходимитѣ потрѣби на дѣтинството. Отъ тоя организмъ, който още се развива, не трѣба да се изисква това което може единъ организмъ достигналъ до пълното си развитие.

Всичко това добръ се е разбрало отъ авторитѣ на съчиненията, които сж предадени на комиссията: всички предлагатъ да се намалятъ същевременно тѣй дългото държаніе дѣцата въ затворено мѣсто и много умствено занимание, и всички искатъ да се отстѣпн повече време за рекреациитѣ и тѣлеснитѣ упражненія.

Тия заключения, които сж най благопріятнитѣ за умственното и физическото здравіе на дѣцата. Френското Игненическото дружество напълно ги одобрява."

Всичко е казано добръ и мѣдро,

Прочее да внимаваме, като искаме да направимъ добро, да не съспимъ въ цвѣта си това безцѣнно нѣщо, между другитѣ, умственната способностъ и здравето на дѣцата си, който сж надѣждата и бѣдущността на страната ни. И ако нуждата

на учението ни налага задължително да претваримъ училищнитѣ программы, нека противопоставимъ срѣщу това зло, може би необходимо, силний и полезенъ цѣръ, които състои въ тѣлесното упражненіе, въ окислотворяване чрезъ добръ приспособената гимнастика.

(Journal d'Hygiène № 557, 1887.)

П.

Първата помощъ при нещастни случки.

Ръководство за самаритянскитѣ школи

въ петъ лекции

отъ

Д-РА ФРИДРИХА ЕСМАРКА,

Профессора на хирургията въ университета въ Килъ.

Отъ петото неизмѣнено издание превела отъ нѣмски Дръ А. Головина.

(Продължение отъ № 19).

ВТОРА ЛЕКЦИЯ.

Повреждания.

I. Контузии.

Ние наричаме произведеннитѣ презъ тѣло насилие (бутаніе, ударъ, паданіе) вътрѣшни съкьсвания (именно на най малкитѣ жили).

Послѣдствията на това сѣ: кръвоизлияния подъ кожата, бързо настѣпившото болѣзненно подутіе и боядисване (преди всичко сино-червено, сѣтѣ кафеяно, жълто, зелено) произдѣз-нало отъ гървяната цвѣтна материя (както виждаме при ударъ напр. на окото). Ако при това освѣнѣ кожата испитватъ потрясения още вътрѣшни важни органи (мозака, грѣбначния мозакъ, бѣлия дробъ, черния дробъ, червата) то тутакси се показватъ лоши явления отъ тѣхна страна, напр. при потрясѣніето на мозака: боядисване, изгубване на съзнанието, сѣтѣ повръщаніе; при потрясѣние на бѣлия дробъ: плюване на кръвь (?); при потрясѣние на долната частъ на борема: силни

болки въ корема, повръщанне, преблѣдняване, баялдисване, по нѣкога внезапно смъртъ. Черния дробъ, далака, червата, могатъ да бждатъ скъсани, тъй щото много кръвъ, или съдържимото на червата, се излива въ коремната куфина. Тогава смъртта настѣпва твърдѣ скоро.

Какво може да прави въ подобни случаи единъ човѣкъ не специализиетъ?

- 1, Тутакап да проводи за докторъ;
- 2, да распусне всичкитѣ тѣсни дрѣхи;
- 3, да турп повредения удобно, съ главата ниско когато той изглѣжда бѣлъ, или когато е баялдисанъ;
- 4, да го пороси съ вода, когато пулса (бойната жила на преддланта) не се осѣща вече;
- 5, ако доктора живѣе далечъ и не може да дойде, то да се пренесе осторожно болния при него.

2. Рани.

Ние наричаме повреждания при които и кожата е раздѣлена.

Ние различаваме слѣдующитѣ видове: рѣзани, ободени, скъсани, смазани и презъ огнестрѣлно оръжие рани. Опасността на ранитѣ е различна спорѣдъ голѣмината и дълбочината имъ и преди всичко спорѣдъ важноетъ на повреденнитѣ вътрѣшни части (жили, нерви, кокали, бѣли дробове, сърдце, мозакъ, черва и т. н.)

За това прободенитѣ рани, или презъ огнестрѣлно оръжие се въ повечето случаи много поопасни отъ колкото би могло да се очаква отъ малката рана, защото често дълбоко лежащи важни органи се повредени отъ върхове, или отъ куршуми, и защото често чужди тѣла оставатъ въ ранитѣ (отчупени върхове, куршуми, откъсяци отъ кокали, парчета отъ дрѣхи). При повреждания презъ машинни, или презъ тежко оръжие, въ вътрѣшността на частта на тѣлото която е повредена обикновенно всичко бива скъсано, смазано тъй щото

бързо настъпва смъртъ, или ако това е нѣкой отъ крапцата, е необходима тутакси ампутацията му.

Какъ се изцѣриватъ ранитѣ?

По два начина.

I. Бързо презъ първо склейване, безъ нагнояване, съ тънъкъ рѣбецъ. Кѣмъ този видъ на изцѣриване ние трѣбва всекога да се стремимъ, но той става само при слѣдующитѣ условия:

1, когато крапцата на раната се турятъ точно единъ до другъ;

2, ако крапцата на раната не се отдѣлятъ отново единъ отъ другъ, презъ кръвъ, или презъ жидкоститѣ на раната;

3, ако раната се остави спокойна и се предохрани отъ външна повреда;

4, ако раната не е нечиста (никаква нечистотия да не е влѣзла и да не е останала тамъ).

II. Втория начинъ на цѣрението на ранитѣ става медленно и съ нагнояване, съ образуване на диво месо и съ единъ широкъ червенъ рѣбъ.

Той настъпва когато нѣма опѣзъ условия, именно когато:

1, много кожа се е загубила, тъй щото крапцата на раната не могатъ да се схвататъ, или когато крапцата се смазани и не могатъ вече да живѣятъ;

2, когато кръвъ или жидкоститѣ на раната отдѣлятъ единъ отъ другъ крапцата на раната;

3, когато повреденната частъ не е оставена спокойна (напр. кракъ при стояние и ходене, ръката ако я турятъ на работа), ако ранения несвоевременно ще бѣде пренесенъ, което за жалость въ войната често не може да се избѣгне;

4, когато раната бѣше нечиста, не е съвършено очистена и дезинфицирана.

Всѣка нечистотия на раната предизвиква гниение, а гниенето нагнояването. Гноя отдѣлява пакъ крапцата на раната. Когато раната започва да зараста, въ нея се образуватъ опѣзи червени брадавки отъ месо, които ги наричатъ, диво, или

ново месо. Тъ при постоянно нагнояване изпълват средата на раната и сетѣ се покриватъ съ единъ широкъ ржбецъ, който дълго време остава червенъ. Но съ нагнояването и съ гниенето на раната се открива врата на много други опасни явления, тъй нареченитѣ болѣсти на ранитѣ, отъ които умиратъ тъй много ранени и оперирани, именно когато тѣ се струяни въ голѣмо количество наедно, както напр. въ военнитѣ лазарети. Къмъ тѣзи болѣсти на ранитѣ принадлежатъ: прогресирующе възпаление и нагнояване, треска отъ ранитѣ, болничното възпаление, гнойната треска, отровенното на кръвта и т. п. Новата хирургия направи необикновенно голѣми успѣхи въ цѣрението на ранитѣ презъ това че се удаде да се изучатъ по точно причинитѣ на нагнояването и на гниенето на ранитѣ, и да се намѣрятъ средства презъ които може да се предпазвашъ отъ болѣститѣ на ранитѣ, които произлизатъ отъ това. За това преди да можа да ви отговаря на въпроса какъ е длъженъ да се обръща съ ранитѣ човѣкъ неспециалистъ, азъ трѣбва да се помжча вкратко да ви опиша:

Какъ се обръща съ ранитѣ доктора.

Той разбира се въ всичкитѣ случаи се стреми къмъ достигането на първия начинъ на исцѣряването на ранитѣ (презъ първо склейване, безъ нагнояване).

1, Съ тази цѣль той съединява, ако е възможно, краищата на раната, именно презъ шевъ, или презъ бпнтъ. (Не презъ липкѣи пластиръ! Той принадлежи както болшинството на якини и на михлеми къмъ средновѣковната хирургия. Само при малки рани на прѣститѣ се употребява още английския пластиръ.) Но преди да се закрие раната трѣбва

2, всѣкакво кръвотечение да бжде заирѣно.

Това става обикновенно презъ превързване на поголѣмитѣ прерѣзани жили (превързване попереди съ коприна, сега съ карболизирани, т. е. дезинфицирани тънки черва, които се разстварятъ въ раната).

3, Частѣта на тѣлото, където има рана, трѣбва до пълното исцѣряване на раната да бжде турена въ пълно спо-

койствие. За това се старае твърдѣ тщательно наложенната превързка, която обикновено лежи до пълното зарастванне на раната, (когато попереди се мѣняваше всѣкий день и често по-нѣколко пѣтя на деня). Но и послѣ снеманieto на първата превързка члена който бѣше раненъ трѣбва още нѣколко време да се предпази отъ силни движения и отъ удари, защото прѣсния ржбецъ може отново да се скѣса и да настѣпи още нагнояване.

4, Но най главното при цѣреннето на ранитѣ се антисептическитѣ (противугнилостнитѣ) мѣрки, които ние сега наблюдаваме при най малката рана, защото само съ това ние сме въ състояние да предпазимъ отъ нагнояването и съ това да предизвикаме исцѣряване презъ първо склейване. Тѣзи мѣрки състоятъ въ употребяване отчасти на най педантическата чистота, отчасти на употребяването на извѣстни средства които иматъ свойство да предпазватъ отъ гниеннето, като убиватъ и унищожаватъ безкрайно малкитѣ организми (гжбитѣ и бактеритѣ) които играятъ най главната роля при гниеннето. Какъ се страшно опасни тѣзи възбудители на гниеннето, които се намиратъ въ всѣкаква нечистотия, въ всѣкакво лошо мирпзливое вещество, за човѣшкия организъмъ, щомъ попаднатъ въ кръвѣта, това ви го показватъ съобщенията за отровеннето на кръвѣта подиръ най малки повреждания на прѣститѣ, които вие най често прочитате въ вѣстниците. Напримѣръ тамъ се разказва какъ единъ човѣкъ се е ободилъ съ една игла, или съ челичяно перо въ ржката и подиръ нѣколко дена умрѣ, или трѣбваше да му се отнеме ржката, защото му се отрови кръвѣта. Въ подобни случаи всѣкога нѣкое гнило вещество му е попаднало въ малката рана, което или се прилѣпи до него или по късно влѣзе тамъ ако е побаралъ той нѣкой нечистъ предметъ. Какъ лесно докторитѣ могатъ да се заразяватъ и колко отъ тѣхъ тѣй си загубватъ живота или здравето е общезвѣстно.

Къмъ тѣзи средства които ние наричаме *антисептически* (противугнилостни) или дезинфецирующи, принадлежатъ кар-

боловата киселина, салициловата, борната киселина, тимолъ, хлористий цинкъ, нодоформъ, нафталинъ, и т. н. Съ тѣхъ ние чистимъ ранитѣ и мѣстото около тѣхъ, нашитѣ прѣсти и инструменти, съ тѣхъ истриваме и съ тѣхъ проникваме разни материи (памукъ, газъ, торфъ и т. н.) съ които превързваме ранитѣ. Но тѣзи антисептически превързочни материи още не съставляватъ антисептиката. За това се потрѣбни най тщателни наблюдения на основитѣ които се туриха най напредъ, отъ знаменития шотландскій хирургъ, професоръ Листеръ въ Единбургъ (сега въ Лондонъ). Тѣ произлѣзватъ всички отъ мисълта и отъ факта че гнилостнитѣ зародиши летаятъ по всѣкадѣ въ въздуха (видими като слънчави пращинки), падатъ постоянно на всѣкакви предмети, закалватъ ги, и за това тѣ трѣбва повсѣкъдѣ и всѣкога да бѣдатъ поборени и лишени отъ тѣхнитѣ отровни свойства. За да ви направя да разберете полесно този благодѣтеленъ начинъ, азъ искамъ да ви опиша при какви предпазливи мѣрки ние днесъ правимъ презъ операция рана и какъ превързваме ние тази рана. Когато ние напр. трѣбва да отнемемъ отъ тѣлото нѣкаква опухоль то пациента преди всичко е удобно расположенъ на нѣкоя масса и приспанъ съ хлороформъ. Въ това време си ние, не само оператора, но и неговитѣ ассистенти и всичкитѣ които ще помагатъ при операцията, рѣцетѣ и предплецията съ сапунъ и съ четка, и ситѣ ги оплакватъ основателно съ карболова вода. Всичкитѣ инструменти, гѣбитѣ и другитѣ принадлежности, които се употребяватъ при операциитѣ, трѣбва да бѣдатъ предварително добръ очистени и ситѣ турени въ карболова вода. Преди да се започне операцията съ помощта на единъ апаратъ се прави едно силно облако отъ карболова вода, което, въпродължение на цѣлата операция до свършването на превързката, пада на пациента, на оператора, и на всичкитѣ които стоятъ наоколо, и ако се продължава дълго време перѣдко ги намокрува съвършенно. То убива летящитѣ въ въздуха зародиши, които произвеждатъ гнилостта, преди да се спуснатъ тѣ на раната. А частта на тѣлото, на която

трѣбва да се предприеме операцията предварително е най-тщателно очистена презъ обрѣснущаванне, презъ миенне съ четки съ сапунъ, съ ефиръ и растворъ отъ карболова киселина. Тогава се пристѣпва къмъ операцията, при която не може да дойде въ съприкосновение съ раната нищо такова което би могло да дѣйствува на нея отровно. Когато опухоля е снетъ и кръвотечението е спрѣно презъ превързване на жилитѣ съ карболизирани черва, то цѣлата рана се измива още веднажъ съ карболова вода. Сетитѣ се турятъ въ нѣкои мѣста малки цевове, които трѣбва да извличатъ жидкоститѣ на ранитѣ, които се събиратъ вътрѣ и най-послѣ закриватъ раната съ шевъ. Подиръ това слѣдва превързката. Раната и всичко около нея се покрива съ една дебела възглавница, която състои отъ една превързочна материя антисептическа, които ние упоменахме попереди (отъ карболовъ памукъ, карболова мари, подоформентъ торфъ и т. н.); а това е обвърнато и ягко обвързано съ единъ карболизиранъ марлевъ бинтъ. Подиръ това иде единъ бинтъ отъ гутаперка, който притисква тѣй ягко превързката, че отъ краищата никакъвъ въздухъ не може да влѣзе въ раната. Тази антисептическа превързка остава обикновенно 8—14 дена (спорѣдъ голѣмината на раната) безъ да бѣде покѣтната и когато подиръ това се сиеме, то обикновенно наипратъ раната съвършено затворена презъ първосклеиванне, и обикновенно и оперирания презъ всичкото това време не е осѣтилъ никаква болка, не е ималъ треска отъ ранитѣ, не е загубилъ гной и е щастливо избѣгналъ всичкитѣ онѣзи опасности, които довежда съ себе си произвежданието на гноя. И лошитѣ мизми, които по преди напѣлияваха стаята на болния и болницитѣ и които произлизаха отъ гнилия гной, сега се появяватъ само изключително, въ подобни случаи, които не се биле отъ началото лѣкувани антисептически.

Като ви показахъ сега съ каква предназначивостъ и осторожность ние докторитѣ се стараемъ да предназначимъ прѣсната рана отъ каквито и да е повреди, то вие ще ми дадете право когато азъ на въпроса:

Какъ трѣбва да се държи човѣкъ не специалистъ при поврежданята?

Ще дамъ отговоръ: той трѣбва преди всичко да се фамилиаризира съ принципа, който и отъ доктора е припознатъ като най важенъ за неговитѣ дѣйствия, и който казва:

Само да не вредишь!

Какъ опасна е всѣкаква нечистотия за ранитѣ, азъ ви го казахъ. За това нето *корния*, нето *липкий пластирь*, нето *бившиятъ въ употребленіе ѝлби*, нето нечисто платно не трѣбва да дохажда въ съприкосновение съ раната, която не трѣбва тъй също да се бара съ нечисти прѣсти. Ако раната е нечиста (закалена съ песѣкъ, земя, калъ отъ улицата и т. н.) то тя и мѣстото около нея може да се измие, но само съ чиста вода и съ чисто платно (кърпа за носа, кърпа за лицето, за устнитѣ и т. н.) Съвършено чиста вода отъ кладеницъ, отъ езеро, или рѣка, може да бѣде употребена въ случай на нужда, но по-добра е такава вода която е вече преварена, защото презъ вареннето се унищожаватъ производителитѣ на гниеннето. Най добръ е да се притури къмъ водата едно отъ поменатитѣ противугнилозни средства, и съ това азъ искамъ желанието, щото въ всѣка една къща да има по едно пълно шише отъ единъ отъ преди поменатитѣ антисептически разтвори (карболовъ, салициловъ, боренъ), които се намиратъ въ всѣка специрня, готови за всѣкий случай. Когато като превързка на раната се наложи едно парче чисто ленено платно намокрено въ тази жидкостъ, то е сигурно че поне на ранения не е направена никаква повреда, догдѣто пристигне доктора. Ако близо нѣма ни единъ докторъ и ранения трѣбва да бѣде пренесенъ при него, то необходимо е тази временна превързка да се укрѣпи на раната презъ една кърпа, и въ същото време да се поддържа добръ ранения членъ. Ако раната е покрита съ единъ слой отъ свѣрната кръвъ, то не трѣбва тя да се истрива, или да се обмива, защото съ това

може да се предизвика отъ ново кръвотечение. Въ време на война всѣкий единъ съдѣтинъ носи съ себе си единъ малъкъ пакетъ съ превързоченъ материалъ, съ помощта на който той може да привържи себе си или своитѣ другари, ако нѣма на близо ни единъ докторъ. За жалость обаче въ този пакетъ у насъ освѣнъ една трежгълна кърпа се намира още и корпия, но трѣбва да се надѣваме че въ случай на една война, корпията ще бѣде замѣстена съ едно по цѣлесъобразно вещество, което дѣйствува противугнилостно.

(Слѣдва.)

КОРРЕСПОНДЕНЦИЯ.

Г-ну А. Р. въ Станимана. — Благодаримъ за съобщението. -- За него ще спомѣнемъ, когато се случи повторно да пишемъ по въпроса за шарлатанството.

Р.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.

Редакцията на „Мед. Списание“ отново поканва онѣзи отъ гг. абонатитѣ, които не сж си внесли абонамента, да побързатъ да го внесатъ по-скоро, защото иначе ще бѣде принудена да го изисква отдѣлно отъ всѣкого чрезъ печата.

1—3